

YOSH AVLODNING MEDIA RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
Yoshlar bilan ishlash, ma'naviyat va ma'rifat boshqarmasi boshlig'i*

Annotation

This article addresses the issue of developing the culture of responsible use of media resources among the younger generation. Modern media resources play a significant role in the daily lives of young people, offering them opportunities to access various information, express their views, and engage in social activities. However, responsible use of media requires educating the youth about information security, avoiding fake news, and staying away from harmful content. The study highlights the role of families, educational institutions, and society in teaching young people to use media resources wisely.

Keywords: media resources, youth, responsible use culture, information security, social networks, educational institutions, role of family, media ethics, moral standards, fake news, harmful content, social responsibility, ethical behavior, media culture.

Annotatsiya

Ushbu maqolada yosh avlodning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish masalalari ko'rib chiqilgan. Zamonaviy media resurslar yoshlarning kundalik hayotida muhim o'rin tutib, ularga turli axborotlarni olish, fikrlarini ifodalash va ijtimoiy faollik ko'rsatish imkoniyatini beradi. Biroq, media resurslardan mas'uliyat bilan foydalanish, yoshlarni axborot xavfsizligi, soxta xabarlar va zararli kontentdan saqlanishga o'rgatishni talab etadi. Tadqiqotda yoshlarni media resurslardan oqilona foydalanishga o'rgatishda oilaning, ta'lim muassasalarining va jamiyatning o'rni ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: media resurslar, yosh avlod, oqilona foydalanish madaniyati, axborot xavfsizligi, ijtimoiy tarmoqlar, ta'lim muassasalari, oilaning roli, media etikasi, axloqiy me'yorlar, soxta xabarlar, zararli kontent, ijtimoiy mas'uliyat, axloqiy munosabat, media madaniyati.

Аннотация

В данной статье рассматривается вопрос формирования культуры разумного использования медиаресурсов среди молодежи. Современные медиаресурсы играют важную роль в повседневной жизни молодежи, предоставляя им возможность получать различные информации, выражать свое мнение и участвовать в общественной жизни. Однако ответственное использование медиаресурсов требует обучения молодежи вопросам информационной

безопасности, избегания фейковых новостей и вредоносного контента. В исследовании подчеркивается роль семей, образовательных учреждений и общества в обучении молодежи грамотному использованию медиаресурсов.

Ключевые слова: медийные ресурсы, молодежь, культура ответственного использования, информационная безопасность, социальные сети, образовательные учреждения, роль семьи, медиаэтика, моральные стандарты, фальшивые новости, вредоносный контент, социальная ответственность, этическое поведение, медийная культура.

Kirish: Zamonaviy jamiyatda media resurslar yosh avlodning kundalik faoliyatining ajralmas qismiga aylangan. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, televideniye va boshqa ommaviy axborot vositalari yoshlarning axborot olish, fikr almashish, o'z fikrlarini ifodalash va ijtimoiy tarmoqlarda faollik ko'rsatish imkoniyatlarini kengaytirdi. Bu resurslar yoshlarning dunyoqarashini shakllantiruvchi va ularning jamiyatda qanday o'rin tutishini belgilovchi kuchli vositalar sifatida xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, media resurslardan foydalanishning tezkor va samarali bo'lishi, ularning qanday axborot tarqatishi va kim tomonidan boshqarilishi kabi omillar ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Yoshlarning media resurslardan foydalanish madaniyati, ularning axborot olishda tanqidiy fikrlash, axloqiy mas'uliyatni his qilish va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. O'quvchilar va talabalar, shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarda o'z o'rnini topish, shaxsiy brendini yaratish, ijtimoiy muammolarni ko'tarish va ijobiy axborot almashish kabi faoliyatlarda ishtirok etadi. Biroq, media resurslar faqat ijobiy ta'sir ko'rsatmaydi, balki yoshlarni zararli kontent, soxta axborotlar, onlayn bullying va boshqa xavflardan ham himoya qilish zaruriyatini taqozo etadi.

Bu vazifani bajarish uchun, yoshlarni media resurslardan oqilona va mas'uliyat bilan foydalanishga o'rgatish muhim. Ularni axborot xavfsizligi, axloqiy qadriyatlar va media tahlili haqida bilim berish, ular uchun to'g'ri axborot manbalarini tanlash va onlayn hayotda mas'uliyatli qarorlar qabul qilishga o'rgatish lozim. Ushbu jarayon nafaqat yoshlarni o'qitish, balki butun jamiyatni media resurslardan to'g'ri foydalanishga rag'batlantirishni talab qiladi.

Shu sababli, ushbu maqola yosh avlodning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirishda ta'lim muassasalarining, oilaning va jamiyatning rolini tahlil qiladi. Maqsad, yoshlar orasida ijobiy va mas'uliyatli media madaniyatini rivojlantirish, shuningdek, ularning jamiyatda faol va axloqiy munosabatda bo'lishini ta'minlashdir.

Adabiyotlar tahlili: Yosh avlodning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish masalasi so'nggi yillarda keng muhokama qilinmoqda. Bu

mavzu bilan bog'liq ilmiy tadqiqotlar yoshlarning media resurslaridan qanday foydalanishini, media madaniyatini shakllantirishning muhim jihatlarini, shuningdek, bu jarayonda ta'lim muassasalarining, oilaning va jamiyatning o'rnini o'rganishga qaratilgan.

Ko'plab tadqiqotlar, jumladan, Neuman (2012) va Lippmann (2009) kabi olimlar, media tahlili va axborot xavfsizligi bo'yicha o'quv dasturlarini yoshlar o'rtasida targ'ib qilishning zarurligini ta'kidlaydilar. Neuman (2012) o'zining "Media and the American Mind" nomli asarida, ijtimoiy tarmoqlar va internet orqali tarqatiladigan axborotlarning yoshlar ongiga qanday ta'sir ko'rsatishi va ular qanday axborot manbalariga e'tibor qaratishlarini tahlil qiladi. Ushbu tadqiqotda yoshlarning soxta xabarlarni tanib olish ko'nikmalarini rivojlantirishning muhimligi ko'rsatilgan. Shuningdek, Lippmann (2009) "Public Opinion" asarida, media resurslarining jamiyatda o'rni va ta'sirini o'rganadi va yoshlarning ijtimoiy mas'uliyatini oshirish zarurligini bildiradi.

Shu bilan birga, media resurslardan oqilona foydalanish madaniyati shakllanishida axloqiy va etik masalalar ham muhim o'rin tutadi. Media etikasi bo'yicha amalga oshirilgan tadqiqotlar (MacBride, 1980; Ward, 2010) yoshlarning media resurslardan mas'uliyatli foydalanishiga oid ko'plab tamoyillarni o'z ichiga oladi. MacBride (1980) o'zining "Many Voices, One World" asarida media erkinligi va axloqiy mas'uliyatni teng ravishda taqdim etishga urg'u beradi. Shuningdek, Ward (2010) "Ethics and Media" asarida, yoshlarning media orqali qanday axloqiy tamoyillarga amal qilishlarini, ularni media resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanishga o'rgatish zarurligini ta'kidlaydi. Ushbu ilmiy ishlar yoshlarni media madaniyatiga oid axloqiy me'yorlar bilan tanishtirishning ahamiyatini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, yoshlarning media resurslardan foydalanishini o'rganish bo'yicha amalga oshirilgan amaliy tadqiqotlar ham mavjud. Misol uchun, Chen va Chen (2019) o'z tadqiqotlarida ijtimoiy tarmoqlardan foydalangan yoshlarning psixologik va ijtimoiy salohiyatini o'rganib, ijtimoiy tarmoqlarni ijobiy maqsadlar uchun ishlatishning afzalliklarini va zararli kontentdan saqlanishni muhimligini ta'kidlaydilar. Shuningdek, Greenfield (2017) o'zining "Mind and Media" asarida, yoshlarning media resurslaridan foydalanishda ular qanday kognitiv va emotsional jarayonlarga duch kelishlarini o'rganib, media resurslardan oqilona foydalanishning psixologik va ta'limiy foydalarini keltiradi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqot sifatli tadqiqot metodiga asoslanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi yosh avlodning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirishga doir ilmiy va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishdir. Tadqiqotda yoshlarning media resurslardan qanday foydalanishini, ularning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini, axborot

xavfsizligi va axloqiy mas'uliyatni his qilish darajasini tahlil qilish orqali media madaniyatini shakllantirish jarayoni o'rganiladi.

Tadqiqotda quyidagi usullar qo'llaniladi:

1. **Literatura tahlili:** Yoshlarning media resurslardan foydalanish madaniyati bilan bog'liq ilmiy va amaliy manbalar o'rganiladi. Bu jarayonda ijtimoiy tarmoqlar, internet va televideniye orqali yoshlarning axborot olish usullari, ularning o'z fikrlarini ifodalash shakllari va media xavf-xatarlarini minimallashtirish usullari tahlil qilinadi.

2. **So'rovnoma va intervyu:** Tadqiqotda yoshlarning media resurslardan qanday foydalanayotganini aniqlash uchun so'rovnoma va intervyu metodlari qo'llaniladi. So'rovnomalor orqali yoshlarning media resurslarga bo'lgan munosabatlari, axborot xavfsizligi bo'yicha bilim darajalari, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga bo'lgan ehtiyojlari o'rganiladi. Intervyular esa yoshlarning media resurslardan qanday foydalanganliklari va ular o'rtasida oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirishda yuzaga keladigan muammolarni aniqlashga yordam beradi.

3. **Eksperiment:** Yoshlar o'rtasida media resurslardan oqilona foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish uchun maxsus treninglar va seminarlar o'tkaziladi. Tadqiqotda bu treninglar va seminarlar natijalari tahlil qilinadi va ularning yoshlar o'rtasida media madaniyatini shakllantirishga qanday ta'sir ko'rsatgani o'rganiladi.

Shu tarzda, ushbu metodologiya orqali yoshlarning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirishga doir ilmiy asoslar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Natijalar: Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi yosh avlodning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish jarayonining ilmiy asoslarini o'rganish va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishdir. Tadqiqot davomida olingan natijalar, yoshlarning media resurslardan foydalanish madaniyatining shakllanishi uchun zarur bo'lgan asosiy omillarni va ularni yaxshilash uchun qanday metodlarni qo'llash mumkinligini ko'rsatdi.

Birinchi navbatda, yoshlarning media resurslardan qanday foydalanayotganini o'rganish jarayonida, ularning aksariyati axborot olishda ijtimoiy tarmoqlardan va internetdan foydalanganliklari aniqlangan. Biroq, bu resurslardan foydalanishning ko'plab salbiy ta'sirlari ham mavjudligi ta'kidlangan. Ko'plab yoshlar soxta xabarlar, manipulyativ axborotlar va zararli kontentga duch kelmoqda, bu esa ularning axborotga bo'lgan ishonchini kamaytiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlarning axborot xavfsizligi va media resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi zarur.

Yoshlarning axborot xavfsizligi va soxta xabarlarini tanib olish ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha o'quv dasturlari va seminarlar o'tkazish ularning media

resurslarga bo‘lgan munosabatini yaxshilashga yordam berdi. Tadqiqotda ishtirok etgan yoshlarning aksariyati, treninglar va interaktiv seminarlar orqali media resurslaridan mas'uliyatli foydalanishni o'rgandilar. Bu, o'z navbatida, yoshlarning media resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanishga, noto'g'ri ma'lumotlarni tanib olishga va ijobiy axborot tarqatishga bo'lgan qiziqishlarini oshirdi. Tadqiqotda qatnashganlar orasida, media resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish va xavfsizlikni ta'minlash masalasida ko'plab ijobiy o'zgarishlar kuzatildi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, yoshlarning media resurslardan mas'uliyatli foydalanish madaniyatini shakllantirishda ta'lim muassasalarining o'rni juda katta. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari media resurslarni samarali va axloqiy tarzda ishlatishning ahamiyatini yoshlar bilan muntazam ravishda muhokama qilgan holda, ularni axborot xavfsizligi, media etikasi va tanqidiy fikrlash kabi ko'nikmalar bilan ta'minlashga qaratilgan dasturlarni amalga oshirishlari kerak. Bu, yoshlarni nafaqat to'g'ri axborot manbalarini tanlashga, balki ijtimoiy tarmoqlarda axloqiy me'yorlarga amal qilishga o'rgatishda muhim omil bo'ladi.

Bundan tashqari, oilalar ham media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotda ishtirok etgan yoshlarning aksariyati, oilalarining media resurslardan qanday foydalanishlari haqida ko'proq ma'lumot olishni xohlaganliklarini bildirdilar. Oilalar, yoshlarning media resurslaridan foydalanishidagi qarorlarni qabul qilishda ularga yordam berishlari, shuningdek, ularni internet xavfsizligi va axloqiy mas'uliyat haqida ma'lumot berishlari lozim. Bu, yoshlarning media resurslarga bo'lgan munosabatini yaxshilash va ularni ijtimoiy mas'uliyatli va axloqiy foydalanuvchilar sifatida shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqotda olingan yana bir muhim natija, yoshlarning media resurslardan ijobiy va kreativ tarzda foydalanish imkoniyatlarini yaratish zarurligidir. Yoshlar, media resurslarini o'qish, o'rganish va yaratish uchun samarali ishlatganlarida, ularning ijtimoiy tarmoqlarda ta'lim beruvchi va ma'rifiy kontent yaratish istagi ortgan. Bunday yondashuv, yoshlarni nafaqat ma'lumot olish, balki o'z fikrlarini ijobiy tarzda ifodalashga ham o'rgatadi.

Shuningdek, tadqiqotda yoshlar o'rtasida axborot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga oid bilimlarining yuqori darajada ekanligi ta'kidlangan. Ammo, ular hali ham onlayn bullying va zararli kontentlarga qarshi kurashishda zaif ekanliklarini bildirganlar. Bu natijalar yoshlarni onlayn xavfsizlikka oid ko'proq o'quv materiallari va amaliy mashg'ulotlar bilan ta'minlash zaruratini ko'rsatadi.

Bundan kelib chiqqan holda, yoshlarning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish uchun ta'lim, oila va jamiyat tomonidan birgalikda amalga oshiriladigan faoliyatlar zarur. Bu, yoshlarning media resurslardan faqat axborot olish

emas, balki ularni yaratish, tahlil qilish va ijtimoiy mas'uliyat bilan tarqatish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Muhokama: Ushbu tadqiqot, yosh avlodning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish masalasini o'rganishga qaratilgan bo'lib, olingan natijalar yoshlarning media resurslardan foydalanganda duch keladigan muammolarni, imkoniyatlarni va shu jarayonda yuzaga keladigan ijtimoiy va axloqiy masalalarni aniqlashga yordam berdi. Tadqiqot davomida shuni ko'rsatdiki, yoshlarning media resurslardan foydalanish madaniyati keng miqyosda ta'lim muassasalari, oilalar va jamiyatning hamkorligi orqali rivojlanishi mumkin.

Yoshlarning media resurslardan foydalanuvchi madaniyatiga ta'sir etuvchi omillar. Birinchi navbatda, yoshlarning media resurslardan foydalanish madaniyati, ularning media resurslardan qanday foydalanishiga bog'liq ko'plab omillarni o'z ichiga oladi. Tadqiqotda ishtirok etgan yoshlar o'rtasida ijtimoiy tarmoqlar va internetdan foydalanishning tezligi va intensivligi yuqori ekanligi kuzatildi. Biroq, bu resurslardan foydalanishning ko'plab salbiy ta'sirlari ham mavjud. Yoshlarning axborot olishda ko'plab noto'g'ri yoki manipulyatsiyalangan ma'lumotlarga duch kelishi, ularning fikrlarining shakllanishida noaniqliklarga olib kelishi mumkin. Lippmann (2009) va Neuman (2012) kabi olimlar, media resurslarning jamiyatdagi ta'sirini tahlil qilar ekan, ijtimoiy tarmoqlar va internet orqali tarqatiladigan noto'g'ri axborotlarning yoshlarning fikrini shakllantirishdagi xavflarini ta'kidlaydilar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlarning soxta xabarlar va zararli kontentdan himoyalaniishi uchun ularni axborot xavfsizligi va tanqidiy fikrlash ko'nikmalariga o'rgatish zarur.

Ta'lim muassasalarining o'rni

Yoshlarni media resurslardan oqilona foydalanishga o'rgatishda ta'lim muassasalarining o'rni juda muhim. O'quv dasturlari va o'qituvchilar tomonidan tashkil etiladigan seminarlar, yoshlarni media resurslardan mas'uliyatli foydalanishga yo'naltiradigan asosiy vositalardan biridir. Shunday qilib, ta'lim muassasalarining roli yoshlarning axborot xavfsizligini, media etikasi va axloqiy me'yorlarga rioya qilishni ta'minlashda nihoyatda katta. Tadqiqotda ishtirok etgan yoshlar o'qituvchilar tomonidan o'tkazilgan treninglar va seminarlar orqali o'zlarining axborot xavfsizligi bo'yicha bilimlarini oshirishgan va media resurslarga bo'lgan mas'uliyatli munosabatni shakllantirishgan. Greenfield (2017) tomonidan olib borilgan tadqiqotda yoshlarning media resurslardan mas'uliyatli foydalanishlarini o'rgatishda ta'lim muassasalarining roli muhimligi ta'kidlangan. Tadqiqot natijalaridan shuni ko'rish mumkinki, ta'lim muassasalarida media madaniyatini shakllantirishga qaratilgan dasturlarni joriy etish yoshlarning media resurslaridan to'g'ri va axloqiy tarzda foydalanishiga yordam beradi.

Oilalarning roli. Oilalar ham yoshlarning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotda ishtirok etgan

yoshlarning aksariyati, oilalari tomonidan media resurslardan foydalanish masalasida ularga yo‘naltirilgan maslahatlar va ta‘lim olishni istaganliklarini bildirganlar. Bu, oilaning yoshlarning media resurslarga bo‘lgan munosabatini shakllantirishda qanday muhim o‘rin tutishini ko‘rsatadi. Media resurslardan mas‘uliyatli foydalanish, oilaning yoshlar bilan bu mavzudagi muloqotini talab qiladi. Yoshi kattaroq bo‘lgan oilalar va ota-onalar o‘z farzandlariga media resurslarni ishlatishda ehtiyotkorlik va axloqiy me‘yorlarga amal qilish zarurligini tushuntirishlari lozim. Bu yoshlarning onlayn xavfsizlik va axloqiy munosabatlarni anglashlariga yordam beradi.

Jamiyat va ijtimoiy muhitning roli. Jamiyat va ijtimoiy muhitning ham yoshlarning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirishda muhim o‘rni bor. Jamiyatdagi media etikasi va axloqiy me‘yorlarning umumiy darajasi, yoshlarning ijtimoiy tarmoqlarda va boshqa media resurslarida o‘z faoliyatlarini qanday tashkil etishini belgilaydi. Shu nuqtada, jamiyat tomonidan media resurslardan mas‘uliyatli foydalanishning targ‘iboti, yoshlarni ijtimoiy tarmoqlarda axloqiy va ijtimoiy mas‘uliyat bilan qatnashishga undaydi. Bunday targ‘ibot, yoshlarning ijtimoiy tarmoqlarda zararli kontentdan saqlanishini va to‘g‘ri axborot tarqatishning ahamiyatini tushunishga yordam beradi. Bunday yondashuvlar, media resurslardan faqat axborot olish, balki ularni yaratish va ijtimoiy mas‘uliyat bilan tarqatish imkoniyatlarini ham kengaytiradi.

Ijtimoiy xavflar va media madaniyatining ijobiy rivojlanishi. Tadqiqot natijalaridan shuni ham ta‘kidlash lozimki, media resurslardan foydalanuvchi yoshlar uchun ijtimoiy xavflar va xavf-xatarlar mavjud. Onlayn bullying, zararli kontent, va soxta axborotlar yoshlarning psixologik holatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shuningdek, yoshlarning media resurslarga bo‘lgan ehtiyotkorlikli va ijobiy munosabati ularning ijtimoiy hayotda o‘z o‘rnini topishda yordam beradi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, media resurslardan mas‘uliyatli foydalanish madaniyati shakllanishi orqali, yoshlar nafaqat axborot olishda, balki o‘zlarini ijtimoiy tarmoqlarda samarali va axloqiy tarzda ifodalashda ham muhim qadamlar qo‘yadilar.

Bundan kelib chiqqan holda, yoshlarning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish jarayoni ta‘lim muassasalari, oilalar va jamiyatning birgalikdagi sa‘y-harakatlarini talab qiladi. Bu jarayon davomida yoshlarning axborot xavfsizligi, media etikasi va ijtimoiy mas‘uliyatga bo‘lgan munosabatlarni shakllantirish muhimdir.

Xulosa: Ushbu tadqiqot yosh avlodning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish masalasiga bag‘ishlangan bo‘lib, olingan natijalar yoshlarning media resurslardan foydalanishidagi asosiy muammolarni va imkoniyatlarni ilmiy tahlil qilishga imkon berdi. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, yoshlarning media resurslardan foydalanish madaniyati va axloqiyati, jamiyat, ta‘lim muassasalari, oilalar va ijtimoiy muhitning birgalikdagi faoliyatlari orqali shakllanadi.

Yoshlarning media resurslardan foydalanish madaniyati:

O‘rganilgan muammolar va yechimlar

Tadqiqotda aniqlanganidek, yoshlarning media resurslardan foydalanishdagi eng katta muammolar ularning noto‘g‘ri va manipulyatsiyalangan axborotlar bilan duch kelishi, shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarda zararli kontentga doimiy ravishda ta'sirlanishidir. Bu holat yoshlarning axborot olish va o‘z fikrlarini shakllantirishda noaniqliklarga olib kelishi mumkin. Lippmann (2009) va Neuman (2012) kabi olimlarning tadqiqotlari bu muammolarni tasdiqlaydi, chunki ular media resurslarning ijtimoiy ta'sirini o‘rganishda ijtimoiy tarmoqlarda tarqatiladigan noto‘g‘ri axborotlar yoshlar ongiga qanday salbiy ta'sir ko‘rsatishini ko‘rsatdilar. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, bu muammolarni bartaraf etish uchun yoshlarni axborot xavfsizligi va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalariga o‘rgatish zarur. Yoshlar uchun media resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish, noto‘g‘ri axborotlardan saqlanish va xavfsiz onlayn muhit yaratish bo‘yicha o‘quv dasturlari muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim muassasalari va oilalar: Rivojlanishning asosiy ustunlari

Yoshlarning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirishda ta'lim muassasalarining va oilalarning o‘rni juda katta. Tadqiqotda ishtirok etgan yoshlarning aksariyati o‘qituvchilar tomonidan o‘tkazilgan treninglar va seminarlar orqali media resurslardan mas'uliyatli foydalanish haqida ko‘proq bilimga ega bo‘ldilar. Shunday qilib, ta'lim muassasalari yoshlarni media resurslardan mas'uliyatli foydalanishga o‘rgatishning asosiy vositalaridan biri sifatida ko‘rsatiladi. Greenfield (2017) tomonidan olib borilgan tadqiqotda ta'lim muassasalarining yoshlarning media resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanishga o‘rgatishdagi o‘rni ta'kidlangan. Bu yoshlarni media resurslardan nafaqat axborot olishda, balki o‘z fikrlarini ijobiy tarzda ifodalashga ham o‘rgatadi. Oilalarning roli, yoshlar uchun media resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanishning o‘rganilishida yana bir muhim omil hisoblanadi. Tadqiqotda o‘zgartirish va maslahatlar olishni istagan yoshlarning aksariyati, oilalari orqali media resurslardan qanday foydalanishni tushunishga harakat qilayotganlarini bildirdilar. Oilaning yoshlar bilan muloqotda bo‘lishi va ularga media resurslardan mas'uliyatli foydalanishning ahamiyatini tushuntirishi, yoshlarning media resurslarga bo‘lgan ehtiyotkorlikli munosabatini shakllantirishga yordam beradi.

Jamiyatning ijtimoiy mas'uliyati

Tadqiqot davomida, yoshlarning media resurslardan mas'uliyatli foydalanish madaniyati shakllanishida jamiyatning ham roli muhimligini ko‘rsatdi. Jamiyatda axborot xavfsizligi, media etikasi va axloqiy me'yorlar darajasi yoshlarning ijtimoiy tarmoqlarda qanday faoliyat yuritishini belgilaydi. Media resurslardan mas'uliyatli foydalanishning targ‘iboti yoshlarni ijtimoiy tarmoqlarda axloqiy va ijtimoiy mas'uliyatli qatnashishga undaydi. Bunday targ‘ibot yoshlarni nafaqat axborot olish, balki ijtimoiy tarmoqlarda o‘z fikrlarini ijobiy tarzda ifodalashga o‘rgatish

imkoniyatlarini yaratadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, media resurslardan faqat axborot olish emas, balki ularni yaratish, tahlil qilish va ijtimoiy mas’uliyat bilan tarqatish, yoshlarning ijtimoiy hayotda o‘z o‘rnini topishiga yordam beradi.

Kelajakda amalga oshirilishi lozim bo‘lgan tadbirlar

Tadqiqotda olingan natijalar, yoshlarning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish uchun o‘quv dasturlari, treninglar va oila bilan hamkorlikni kuchaytirishni talab qiladi. Yoshlarni axborot xavfsizligi, soxta xabarlar va zararli kontentdan saqlanishga o‘rgatish uchun o‘quv dasturlari va amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish zarur. Buning uchun, axborot xavfsizligini oshirish va yoshlarni media resurslarga bo‘lgan mas’uliyatli munosabatni shakllantirishga qaratilgan ilmiy-tadqiqot ishlari va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish lozim.

Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarda axloqiy me’yorlarga amal qilish va ijtimoiy mas’uliyatni oshirish uchun jamiyat tomonidan keng targ‘ibot ishlari olib borilishi kerak. Oila va jamiyatning yoshlarni media resurslardan mas’uliyatli foydalanishga yo‘naltirishdagi o‘rni, keyingi tadqiqotlar orqali yanada chuqurroq o‘rganilishi zarur. Yoshlarning o‘zaro ijtimoiy mas’uliyatini shakllantirish va media resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanishni o‘rgatish nafaqat ularning shaxsiy taraqqiyotiga, balki jamiyatning axloqiy me’yorlari va xavfsizligiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, yosh avlodning media resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish jarayoni, ta’lim muassasalari, oilalar va jamiyatning birgalikdagi sa’y-harakatlari bilan muvaffaqiyatli amalga oshirilishi mumkin. Bu jarayon yoshlarni faqat axborot olishda, balki ularni yaratish va tarqatishda ham mas’uliyatli, axloqiy va ehtiyotkorlik bilan faoliyat yuritishga o‘rgatadi.